

Idéburnas kamp om makt och positioner

De största idéburna organisationerna och deras ledare konkurrerar om vem som ska ha makt och inflytande i världen. En forskargrupp i Lund studerar nu eliternas statusar och nätverk.

Mycket av den forskning som finns om idéburna organisationer handlar om deras relation till staten och marknaden. En forskargrupp med bas i Lund har nu vänt på perspektivet och studerar i projektet Civil Society Elites? organisationerna själva och vilket inflytande de och deras ledare har. Hypotesen är att det sker en maktkoncentration inom civilsamhället, där vissa ledare och vissa organisationer får alltmer inflytande. Det skapas elitpositioner.

– För att förstå frågor om makt och ojämlikhet mellan det civila samhällets aktörer måste man undersöka deras inbördes relationer och framför allt studera deras ledare, säger **Håkan Johansson** som är professor vid Socialhögskolan i Lund och ledare för projektet. Han tyckte sig se en sådan trend när han som forskare gjorde fältarbete i Bryssel om hur EU arbetar med fattigdomsfrågor.

– Efter att ha hängt på en massa konferenser och möten runt om i Europa blev det uppenbart att få individer var drivande och de individerna satt ofta högt upp i sina organisationer. Inte sällan representerade de många olika intressen. Min tes är att näten blir tätare, banden fler och antalet aktörer färre.

Han menar att det innebär att en mindre grupp individer kan agera, dominera över och kontrollera en viss fråga, och även styra över politiker och opinionen. Ett annat viktigt skäl till att studera civilsamhällets aktörer är att förstå

populismen som växer fram i Europa, menar Håkan Johansson. Dess framväxt hänger ihop med i vilken utsträckning stora organisationer som varit starka under 1900-talet, som partier, fackföreningar och andra organisationer har förlorat legitimitet.

– Representerar de verkligen frågan, saken eller medlemmarna idag? Det finns en stark konkurrens om att få företräda folket idag och populistiska tendenser är ett exempel på det. Projektet kommer att genomföras i Sverige, England, Italien och Polen samt kring EU i Bryssel. Forskarna håller på att bygga en gigantisk databas över stora civila organisationer och dess ledare. Vilka de är, kön, ålder, utbildning, karriärvägar, nätverk, och maktresurser. En första enkätundersökning har precis avslutats där närmare 800 ledande personer inom det svenska civilsamhället tillfrågats, varav 40 procent har svarat. Under närmsta året kommer enkäter att skickas till dem som arbetar i Bryssel, sedan Italien, följt av England och Polen.

– Genom att jämföra nationella system och politiska kulturer kan vi förstå vad som krävs för att nå toppositionerna och vilka vägar som leder dit.

Ett resultat som forskarna hittills fått fram är att ledarskapet inom organisationerna är mer jämställt i Sverige än i de övriga länderna. I exempelvis Italien är ledarna äldre, de har hög akademisk examen, de är män och de har vandrat länge inom sektorn och gjort karriär för att nå de centrala positionerna. Håkan Johansson nämner också vad forskargruppen sett om Polen, ett land präglad av politiska och ideologiska konflikter. Där försöker den polska regeringen nu bygga sitt eget civilsamhälle. – De organisationer som växt fram efter murens fall vill man ersätta med en annan typ av civilsamhälle med andra värderingar och ideologier, och befolka med andra aktörer. Målet är att genomdriva sin politiska agenda och använda det civila samhället som kraft för att legitimera det.

En annan del av projektet är att digitalisera hela Vem är det?, det svenska biografiska referensverk som gavs ut mellan 1902 och 2007 med fakta om kända personer från hela samhället. – Målet är att försöka fånga exempelvis arbetarrörelsen, nykterhets- och bildningsrörelsen samt frikyrkor och se skillnader i vad som krävs för att nå toppositioner över tid. En motsvarande digitalisering görs också i Danmark och England och tanken är att kunna göra jämförelser. Vad krävs för att bli ledare inom en central organisation i de tre länderna? Ska du ha folkrörelsebakgrund, vara akademiker eller av rätt klass? Och hur förändras det över tid?

Projektet kommer också att studera "revolving doors", hur personer rör sig mellan organisationer och politiken. En person kanske flyttar från en myndighet till en intresseorganisation, i en roll där man nu ska kritisera staten. – Ett pärlband av svenska ministrar har fostrats och tränats inom det civila samhället hägn innan de tar klivet över. En del tar klivet tillbaka. Håkan Johansson menar att organisationerna själva är mycket medvetna om sina egna och andras positioner. – De som är med i spelet har en tydlig bild över vem som har makt, kontroll och positioner som ger inflytande. Alla håller ständigt på att räkna medlemmar, projekt, pengar och hur många anställda man har. Man mäter inbördes vilka som är de stora.

Text och foto: Helena Östlund

LÄS MER: www.civilsocietyelites.lu.se